

СТРУКТУРНА РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ІНСТИТУТІВ У СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**ШАПОВАЛОВА О.І.,
кандидат
політичних наук,
викладач кафедри
зовнішньої політики
і дипломатії
Дипломатичної
академії України
при МЗС України**

У статті аналізується структурна роль міжнародних інститутів в системі міжнародних відносин, розкриваються способи, в які міжнародні інститути здатні здійснювати вплив на структуру системи, та розглядаються фактори, які визначають структурну роль інститутів в системі. Доводиться, що міжнародні інститути можуть виступати інструментами модифікації чи адаптації системної структури, брати на себе окремі структурні функції, але не можуть підмінити структуру та поглинати увесь спектр взаємодій між акторами.

Ключові слова: міжнародні інститути, структура, конфігурація, взаємозв'язки, система міжнародних відносин.

Взаємодія між агентами та структурою в міжнародній системі не завжди є неопосередкованою. Низка механізмів, які або цілеспрямовано створюються акторами, або є неочікуваними результатами взаємодії між ними, виступають свого роду медіаторами, завдяки яким, з одного боку, ті чи інші аспекти міжнародних процесів набувають структурних якостей та закріплюються в ролі структурних елементів системи, а з іншої, структурні фактори здійснюють вплив на статус та поведінку акторів. В історії міжнародних відносин роль таких медіаторів найчастіше відігравали міжнародні конфлікти, військово-політичні союзи та міжнародні інститути¹. Будучи найвищою формою кооперативних зв'язків між державами, міжнародні інститути здатні виконувати казуальні та конститутивні функції як на рівні акторів, обумовлюючи їхні властивості та моделі поведінки і надаючи їм додаткові канали впливу, так і на рівні структури системи, створюючи нові принципи регулювання міжнародних процесів та фіксуючи певну конфігурацію позицій акторів по відношенню до того чи іншого об'єкту регулю-

вання. Але спроможність інститутів виконувати ці функції є не апіорно заданою, а варіативною змінною величиною, ступінь якої залежить від багатьох суміжних обставин. І якщо наслідки створення міжнародних інститутів для акторів, які до них залучені, можна з більшою чи меншою мірою точності прослідкувати на прикладі їхньої поведінки, то структурний ефект міжнародних інститутів є менш очевидним, а тому потребує окремих аналітичних прийомів для його розуміння.

Дана стаття покликана розкрити в загальному вигляді структурну роль міжнародних інститутів в системі міжнародних відносин, сформулювавши відповіді на два ключові питання: по-перше, яким чином інститути здатні здійснювати вплив на структуру системи, і по-друге, які фактори визначають структурну роль інститутів в системі. Це надасть змогу виробити загальну оцінку того, як поширення міжнародних інститутів в постбіполярній системі міжнародних відносин впливає на її структурну стабільність та на характер взаємозв'язків між акторами.

В теорії міжнародних відносин проблема структурної ролі інститутів вперше постала в рамках критики неореалізму, зокрема його твердження про природній і нездоланний стан анархії як головної структурної характеристики міжнародних відносин. Представники ліберального інституціоналізму доводили, що деякі продукти цілеспрямованої діяльності акторів, а саме норми, режими, інститути та механізми взаємозалежності, здатні применшити антагоністичну дію анархії та сприяти утвердженню кооперативних форм взаємодії між акторами². Така постановка питання являла собою істотний прогрес в уявленні про організацію міжнародної системи у двох аспектах – визнання того, що анархія є не інваріантною константою, а варіативним параметром, ступінь якого може зазнавати змін, а також намагання подолати структурний детермінізм, демонструючи, що структурні фактори можуть обмежувати спектр опцій поведінки акторів, але не визначати їх напрямку.

Але разом з тим дана дискусія зумовила суттєве звуження проблеми виявлення структурної ролі міжнародних інститутів, оскільки зводила її до співвідношення між ступенем анархічності і ступенем інституціоналізації відносин в системі, ігноруючи вплив інститутів на інші, в тому числі дистрибутивні виміри структури. Частковим винятком в цьому плані можна вважати теорію гегемоністичної стабільності, в якій інституційному оформленню надається центральне значення для підтримання лідерської структури³. В той же час онтологічні засади (згода з інтерпретацією структури, розробленою представниками неореалізму) і

методологічні особливості (вдавання до теорії раціонального вибору та теорії ігор) зумовили поступове зміщення фокусу аналізу ліберального інституціоналізму в бік дослідження факторів формування міжнародних інститутів та їхнього впливу на поведінку акторів⁴, тоді як значення інститутів для формування та відтворення структури системи міжнародних відносин відходило на другий план.

Головна концептуальна і методологічна складність теоретичного аналізу міжнародних інститутів пояснюється їхньою подвійною природою – вони наділені як функціональними якостями структури, так і поведінковими якостями акторів⁵. Інститути одночасно можуть виступати продуктами діяльності акторів (національних держав), автономними акторами у міжнародних відносинах та елементами структури міжнародної системи. Така онтологічна множинність означає неможливість вироблення адекватного аналітичного апарату для аналізу інститутів в рамках будь-якої теорії, що орієнтується на моноказуальне вирішення дилеми агент-структура. Формулювання комплексного бачення взаємодії і взаємовпливу між структурою та акторами в системі міжнародних відносин є обов'язковою передумовою для теоретичного осмислення ролі та функцій міжнародних інститутів. Саме тому провідні парадигми міжнародно-політичної науки не спромоглися сформулювати цілісну і життєздатну теорію міжнародних інститутів, яка б охоплювала усі три їхні іпостасі.

Неореалізм не розглядає інститути як складові «глибинної» структури міжнародної системи. Їх або відносять до рівня процесу взаємодії між акторами, або відводять їм функції задання властивостей системи, стверджуючи, що інститути формують канали комунікації між акторами, які визначають характер та інтенсивність взаємозв'язків в системі, але не мають безпосереднього впливу на оформлення її структури⁶. Для неолібералізму притаманне сприйняття інститутів як своєрідних «проміжних змінних», здатних послабити дію анархічної структури, але не подолати її. В межах неолібералізму навіть робляться спроби поглянути на інститути як на автономні суб'єкти міжнародних відносин. Однак, його представники вслід за адептами неореалізму відносили інститути до рівня акторів і не припускали, що інститути самі по собі можуть впливати на структуру, не говорячи вже про те, щоб бути компонентами структури. Причиною цього є концептуальна спрямованість неолібералізму – як вже зазначалось, він був направлений на вихід за межі структурного детермінізму, доводячи недостатність врахування одних лише структурних детермінант для розуміння дій акторів в міжнародній системі.

Кардинально інший підхід до аналізу міжнародних інститутів висувається прихильниками соціального конструктивізму та суміжних з ним наукових течій. В рамках конструктивізму формується модель взаємообумовлюваного чи взаємоконститутивного зв'язку між структурою і акторами, де структура є не екзогенною даністю, а продуктом соціального конструювання акторами, а також робиться спроба висунення альтернативної до неореалістської інтерпретації категорії «структура», яка б охоплювала не тільки матеріально-дистрибутивний, але й соціально-ідейний рівень⁷ (хоча співвідношення цих рівнів досі залишається серйозним дискусійним питанням для конструктивізму⁸). Відштовхуючись від подібного бачення, прибічники конструктивізму проблематизували не тільки вплив структури на акторів, але й значення процесів на рівні акторів для формування та підтримання структури, акцентуючи увагу не тільки на тому, як інститути дозволяють акторам послабити структурні обмеження, а й на тому, як інститути уможливають становлення нових компонентів структури⁹. Тому якщо логіку неолібералістів можна схематично представити як послідовність структура → актори → інститути → актори, то логіка конструктивістів матиме вигляд структура ↔ актори ↔ інститути → структура. Це дало змогу вийти за межі методологічного індивідуалізму і розкрити не тільки вплив інститутів на поведінку, інтереси чи ідентичності акторів, а й загальний їх ефект для характеру міжнародних відносин, не обмежуючись визначенням ступеню анархічності¹⁰.

Втім, конструктивістам властивий інший недолік – автоматичне включення інститутів до структурного рівня аналізу¹¹. Інститути є найбільш розвиненими формами соціальної практики, механізмами інтерсуб'єктивного поширення значень та інструментами соціалізації акторів в міжнародному середовищі, тому вони природно є магістральними проявами соціальної структури міжнародної системи. Але така універсалізація структурного значення інститутів, цілком закономірна зважаючи на метатеоретичні засади конструктивізму, призвела до ігнорування їхньої реляційної (*relational*) ролі, тобто функцій, які вони відіграють у підтриманні певної конфігурації взаємозв'язків між акторами, а не лише утвердженні та відтворенні тих чи інших видів соціальної практики. Саме цей реляційний вимір знаходитиметься у фокусі аналізу цієї статті.

Дана стаття базується на ключових положеннях конструктивістської моделі динаміки взаємодії між структурою та акторами в міжнародній системі, а саме тезах про те, що вплив структурних детермінант на поведінку акторів є не автоматичним, а опо-

середкованим через їх когнітивне осмислення акторами, і що підтримання структур залежить від готовності і здатності акторів до їх репродукування, оскільки поведінка акторів є головним механізмом, який відтворює діючі структури. При цьому в даній статті, на відміну від багатьох наукових досліджень, під структурою системи міжнародних відносин розуміється не набір найбільш стійких інваріантних елементів системи, а комплекс параметрів, властивостей та взаємозв'язків, які визначають поточну організацію системи і задають можливі напрями її подальшого розвитку.

На початку потрібно відзначити, що міжнародні інститути є в першу чергу продуктами цілеспрямованої діяльності акторів. Структурні фактори здатні зумовлювати можливість чи доцільність утворення інституціолізованих об'єднань, більш того, за певних обставин, як вказує Дж. Раггі, багатосторонні інституціональні схеми є неминучими для вирішення фундаментальних проблем організації міжнародного життя в колективний спосіб¹². Але інтенціональне звернення акторів до таких схем в будь-якому випадку є першочерговою умовою їх реалізації.

Незалежно від того, якими мотивами керуються актори при утворенні того чи іншого міжнародного інституту, його утворення означає фіксацію в договірний спосіб певних статусних чи рольових ознак його учасників та певної констеляції взаємозв'язків між ними по відношенню до певного об'єкту регулювання. Саме тому структурну роль інституту потрібно аналізувати за трьома аспектами – функціонально-нормативним (об'єкт та механізм регулювання), реляційним (конфігурація взаємозв'язків між акторами) та стратифікаційним (статусні та рольові якості акторів).

Формування інституту означає не просто механічне закріплення конкретного сегменту балансу між акторами, що склався на даному етапі. Самим фактом свого формування інститут змінює характер цього балансу, генеруючи більш чи менш імперативні способи його репродукції та привносячи до нього нові елементи і нових учасників. Фактично, відбувається дворівнева трансформація, в ході якої, з одного боку, визначені об'єкти відносин виділяються із загального балансу і підпорядковуються спеціальним механізмам та принципам, внаслідок чого регулювання даних об'єктів вже не є результатом виключно торгу та компромісу між зацікавленими сторонами і тому менше залежить від преференцій окремих учасників, а з іншого, утворюється визначена конфігурація взаємозв'язків між акторами, узгоджена ними як оптимальна по відношенню до даних об'єктів. Тобто інституційні механізми покликані одночасно втілювати як фун-

кціонально-нормативний аспект, здійснюючи регулювання певної сфери відносин в інтересах всіх учасників, так і реляційний та стратифікаційний аспекти, забезпечуючи відтворення (але не обов'язково консервацію) оптимальної конфігурації взаємозв'язків та якостей учасників. Отже, міжнародні інститути стають одночасно рамками для підтримання балансу між акторами (і узгодження напрямків його еволюції) та додатковим компонентом цього балансу, який має більш дієвий цементуючий та стабілізуючий ефект, ніж флукуативні позаінституційні механізми.

У стратифікаційному аспекті залучення до міжнародного інституту має суттєві наслідки для статусу та впливу окремих акторів. Будь-який інститут генерує одночасно ефект егалітаризації та диференціації акторів. Перший зумовлений уніфікованістю принципів та процедур регулювання визначеного об'єкту, які не залежать від вибору окремих учасників. Другий є більш комплексним і має декілька проявів. Сам факт членства у міжнародному інституті трансформує роль актора у регулюванні визначеного об'єкту, накладаючи певні обмеження та генеруючи відповідні очікування. В межах інституту диференціація може бути закладена експліцитно шляхом формального встановлення статусу акторів чи їхньої ваги при прийнятті рішень або імпліцитно завдяки визнанню більш вагомого впливу окремих акторів на даний об'єкт регулювання. Але яким би чином якості акторів не визначались на етапі становлення інституту, динаміка його функціонування в подальшому сприятиме утвердженню певних ролей акторів у власному інституційному контексті. Така диференціація в процесі регулювання носить скоріше ситуативний характер, але вона також має важливе значення для підтримання статусу акторів у міжнародній системі, а тому може мати опосередковану структурну цінність.

Окрім цього, утворення міжнародного інституту привносить у відносини між акторами низку важливих елементів, які істотно модифікують їхній характер. По-перше, утворення інституту означає включення в процес регулювання нового більш чи менш автономного учасника(-ів), здатного якщо не до самостійних дій, то до стимулювання дій акторів. По-друге, виникає більш чи менш виражений імператив до підтримання інституту як такого. В деякому сенсі інститут сам по собі виступає вагомою цінністю, існування якого не повинно ставитися під загрозу, навіть якщо актори мають у розпорядженні засоби забезпечення бажаних цілей поза інституційними межами. І по-третє, якими б мотивами не керувались актори, з моменту свого утворення інститути генерують власну внутрішню

динаміку і власний контекст, до певної міри незалежний від загального балансу між ними.

Вказані елементи, звісно, не є універсальними константами. Ступінь їхньої дії детермінується багатьма факторами, як структурного, так і кон'юнктурного рівня, але так чи інакше вони неминуче супроводжують становлення будь-якого міжнародного інституту.

Імператив до підтримання інституту у поєднанні з внутрішньою динамікою формують імпульс до збереження цілісності інституту, який не тільки створює деяку інституційну інерцію, але й обумовлює логіку консолідації у відповідь на виникнення зовнішніх чи внутрішніх викликів існуванню інституту. Причому як внутрішня динаміка, так і логіка консолідації можуть в тій чи іншій мірі йти врозрід з еволюцією загальної структури системи і балансу між акторами, що, в свою чергу, призводить до наростання дилеми між адаптацією інституту в руслі системного балансу чи збереженням його конфігурації шляхом абстрагування від системного балансу.

Таким чином, міжнародні інститути утворюють нові взаємозв'язки між акторами, як у кількісному, так і у якісному відношенні, кумулятивний ефект яких є основним каналом впливу інститутів на структуру міжнародної системи. Це не означає, що інститути автоматично детермінують характер цих взаємозв'язків, ступінь їх кооперативності чи конкурентності, але вони формують відносно відокремлений вимір взаємодії, в якому за певних умов можуть бути вироблені більш стійкі та когерентні констеляції між акторами, здатні до певної міри визначати конфігурацію структурного рівня системи міжнародних відносин. Виходячи з цього, можна стверджувати, що міжнародні інститути можуть здійснювати вплив на структуру системи шляхом генерування завдяки власній внутрішній динаміці таких якостей та взаємозв'язків, які визначають характер відносин між акторами та організацію системи у більшій мірі, ніж загальні позаінституційні механізми.

Як механізми управління структурою міжнародної системи інститути володіють суттєвими перевагами, зумовленими в першу чергу високим ступенем їхньої стійкості, нормативності та формалізації, але їхня структурна роль обмежена рядом особливостей, похідних від вже згадуваної онтологічно множинної природи інститутів. По-перше, одночасна залежність від позицій акторів та від впливу структурних детермінант ускладнює досягнення оптимальної внутрішньої побудови. По-друге, чітка делімітація поля регулювання означає, що в будь-якому випадку кожен конкретний інститут буде фіксувати і відтворювати лише ту складову

системного балансу, яка відповідає об'єкту його регулювання. З огляду на це, інститути можуть доповнювати і модифікувати баланс, що складається внаслідок попередньої взаємодії акторів, але не може його повністю замінити. Саме тому міжнародні інститути можуть виступати інструментами впорядкування чи адаптації структури, брати на себе окремі структурні функції, але не можуть підмінити структуру та поглинати увесь спектр взаємодій між акторами.

Очевидно, структурна роль міжнародних інститутів не є інваріантною, а варіюється під дією комплексу взаємопов'язаних факторів, які можна сформулювати базуючись на вищевикладених аргументах:

- об'єкт регулювання інституту та його значення для підтримання загального балансу в системі. Якщо цей об'єкт(и) представляє первинну цінність для реалізації інтересів чи утвердження ідентичностей акторів або для забезпечення життєздатності системи в цілому, то відносини, правила та механізми, які утворюються навколо нього, будуть проектуватися на організацію системи та генеруватимуть відповідні структурні ефекти;

- статус та важелі впливу акторів, залучених до даного інституту. Інституційне управління може мати безпосередню структурну значимість лише тоді, коли в ньому беруть участь всі провідні гравці, які зацікавлені у кооперативному регулюванні даного об'єкту і можуть здійснювати вплив на цей процес. Однак, навіть інститути, утворені менш впливовими учасниками, можуть відігравати опосередковану структурну роль, якщо вони продукують такий рівень консолідації або такі принципи регулювання, які більш потужні актори не можуть ігнорувати. При цьому потрібно враховувати, що цей фактор має і зворотню дію – утворення інституту може до певної міри трансформувати статус та важелі впливу акторів, що також може нести наслідки для структурного рівня;

- політичне та функціональне значення даного інституту для акторів, їхня готовність сприяти його становленню та зміцненню. В цьому плані істотне значення мають альтернативні опції, які мають актори у своєму розпорядженні для досягнення бажаних цілей у відношенні даного об'єкту регулювання, а також очікуваний стратифікаційний ефект від утворення інституту;

- початково закладена конфігурація взаємозв'язків, закріплення якої відбувається в рамках інституту, її співвідношення із загальним системним балансом та засоби її репродукування в інституційному контексті. Не слід відкидати й ту обставину, що первинно закладена конфігурація може еволюціонувати під дією власної динаміки інституту. Си-

нергія між еволюцією базової конфігурації зв'язків інституту та структурою системи є важливим чинником забезпечення структурної ролі інституту;

- ступінь внутрішньої консолідації в межах інституту, його здатність не залежати від зрушень системного балансу та здійснювати вплив на його еволюцію. Разом з тим, між внутрішньою консолідацією та структурним значенням інституту не завжди спостерігається пряма кореляція. Як вже відзначалось, власна цінність та динаміка інституту здатна генерувати потужні імпульси до консолідації, які можуть перевищувати імпульси, що виходять від загальносистемного контексту. Але в такому разі внутрішня консолідація та стійкість інститутів виявляється їхнім гандикапом – дисонанс їхньої власної динаміки та структурних трансформацій в деяких випадках ставить під сумнів закріплену в них конфігурацію, а поряд з нею й їхню структурну релевантність.

- співвідношення інституційних та позаінституційних механізмів регулювання визначеного об'єкту. Хоча інституційне управління є найбільш сталим та ефективним, воно не завжди відповідає прагненням та інтересам акторів, що спонукає їх звертатися до альтернативних схем та форматів взаємодії. Звісно, наявність інституту сама по собі не може виключити інших опцій, але якщо вони неспроможні генерувати ефекти та якості, співставні з інституційними, звернення до них матиме лише ситуативну придатність, тоді як інститут набуватиме більшої структурної значимості;

У постбіполярний період відбувається істотне поширення інституційного регулювання та плюралізація міжнародних інститутів як за кількістю, так і за об'єктами управління. Внаслідок цього їхня роль у структурі постбіполярної системи зазнає специфічних флуктуацій. Чим більш насиченим стає інституційний вимір міжнародних відносин, тим більш серйозною стає конкуренція між ними і тим менш вагомою виявляється структурна роль інститутів, тоді як вага преференцій окремих акторів зростає.

Проблемою багатьох сучасних інституційних об'єднань є те, що вони сформувалися за біполярних часів, тому відтворюють конфігурації, не адекватні існуючим реаліям. І що найголовніше, в результаті цього вироблення нових механізмів регулювання міжнародних процесів, а разом з ними і кристалізація нового системного балансу відбувається поза рамками діючих інститутів. При цьому необхідність у діяльності інститутів для управління багатьма сферами міжнародного життя внаслідок глобалізації та посилення взаємозалежності не тільки зберігається, але й підвищується. Складається парадоксальна ситуація, коли функціональна

цінність міжнародних інститутів зростає, а політична знижується. Але, як було продемонстровано вище, інститути втілюють одночасно як функціонально-нормативний, так і реляційний та стратифікаційний аспекти, їхня структурна роль та практична ефективність залежить від оптимальної реалізації всіх трьох аспектів. В умовах мінливості та непевності їхніх політичних параметрів, інститути не можуть здійснювати регулювання практичних об'єктів в оптимальний спосіб. Тому перед світовою спільнотою стоїть нагальна дилема або адаптувати інституційний вимір міжнародної системи у відповідності з нинішніми структурними тенденціями і таким чином забезпечити кооперативний характер міжнародних відносин, або покладатися на позаінституційні механізми утвердження політичного балансу, зберігаючи внутрішню цілісність діючих інститутів, що, втім, не гарантує пре-

валювання кооперативних принципів взаємодії.

Враховуючи розглянуті властивості міжнародних інститутів та їхньої структурної ролі, можна зробити висновок, що інститути не можуть виступати універсальними механізмами регулювання міжнародних процесів та єдиними медіаторами між структурою та акторами у міжнародній системі. Однак, у даній статті зроблена спроба проаналізувати структурну роль інститутів в узагальненому рівні, без розмежування за рівнями та типами інститутів, тому у подальших дослідженнях необхідно розвинути представлене бачення з врахуванням специфіки та особливостей внутрішньої побудови міжнародних інститутів та структурних імперативів різних міжнародних систем.

ПОСИЛАННЯ

¹ У даній статті під міжнародними інститутами розуміються багатосторонні міждержавні / міжурядові організації незалежно від рівня та сфери їхнього регулювання.

² Keohane R.O. *After Hegemony Cooperation and Discord in the World Political Economy*. – Princeton: Princeton University Press, 1984. – 290 p.; Keohane R.O., Martin L.L. *The Promise of Institutional Theory // International Security*. – Summer 1995. – Vol. 20, No. 1. – P. 39-51.; Keohane R.O. *The Demand for International Regimes // International Organization*. – Spring 1982. – Vol. 36, No. 2. – P. 325-355.

³ Ruggie J.G. *International Regimes, Transactions, and Change: Embedded Liberalism in the Postwar Economic System // International Organization*. – Spring 1982. – Vol. 36, No 2. – P. 379-415.

⁴ Див. наприклад Keohane R.O. *International Institutions: Two Approaches // International Studies Quarterly*. – December 1988. – Vol. 32, No. 4, P. 379-396; Martin L., Simmons B. *Theories and Empirical Studies of International Institutions // International Organization*. – Autumn 1998. – Vol. 52, No. 4. – P. 729-757.

⁵ Haas P., Haas E. *Pragmatic Constructivism and the Study of International Institutions // Millennium: Journal of International Studies*. – 2002. – Vol. 31, No. 3. – P. 573-601.

⁶ Buzan B., Jones Ch., Little R. *The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism*. – New York: Columbia University Press, 1993. – P. 70

⁷ Wendt A. *Anarchy is what states make of it: The social construction of power politics // International organization*. – 1992. – Vol. 46, No. 2. – P. 391-425.

⁸ Wight C. *Agents, structures and international relations. Politics as Ontology*. – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. – P. 158

⁹ Cooper S. et al. *Yielding Sovereignty to International Institutions: Bringing System Structure Back in // International Studies Review*. – September 2008. – Vol. 10, No. 3. – P. 504.

¹⁰ Checkel J. *International Institutions and Socialization in Europe: Introduction and Framework // International Organization*. – Fall 2005. – Vol. 59, No. 4. – P. 801-826.

¹¹ Наприклад див. Carlsnaes W. *The Agency-Structure Problem in Foreign Policy Analysis // International Studies Quarterly*. – 1992. – Vol. 36, No. 3. – P. 245-270.

¹² Ruggie J.G. *Multilateralism: the Anatomy of an Institution // International Organization*. – Summer 1992. – Vol. 46, No. 3. – P. 582.

Shapovalova A.I. The structural role of international institutions in the international relations system/ Diplomatic Academy of Ukraine, Ministry of Foreign Affairs of Ukraine.

The article analyses the structural role of international institutions in the international relations system, explores the ways through which international institutions can influence the system's structure and examines the factors determining the structural role of international institutions in the system. It is argued that international institutions can serve as instruments of modifying or adjusting the system's structure, can undertake particular structural functions but cannot substitute structure and absorb all the spectrum of interaction between actors.

Keywords: international institutions, structure, configuration, international relations system.

Шапвалова А.И. Структурная роль международных институтов в системе международных отношений/ Дипломатическая академия Украины при МИД Украины.

В статье анализируется структурная роль международных институтов в системе международных отношений, раскрываются способы, благодаря которым международные институты могут оказывать влияние на структуру системы, и рассматриваются факторы, которые определяют структурную роль институтов в системе. Доказывается, что международные институты могут выступать инструментами модификации или адаптации системной структуры, брать на себя отдельные структурные функции, но не могут подменять структуру и поглощать весь спектр взаимодействий между акторами.

Ключевые слова: международные институты, структура, конфигурация, взаимосвязи, система международных отношений.

Стаття надійшла до редколегії 19.03.2010

Прийнята до друку 21.05.2010